

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSÁK:

TARCSAFALVI ALBERT

GYÖRFI ISTVÁN

T A R T A L O M

Meghívó	129	Unitárius Főiskolai Tanulók Otthona	
Árkossy P. Lajos, B. Gy.	130	Budapesten. Barabás István . . .	137
Világháború. Györfi István	131	A mi katonáink	139
Sárosi ítélőmester átka. Hangay		Egyházi és iskolai mozgalmak . . .	143
Sándor	133		

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatású állandó ajándék az imakönyv., **SZIVEMET HOZZÁD EMELEM**, írta dr. Boros György, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany címmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés aranyszéllal (barna, sötétkék, fekete) 6K. Fehér csont, selyem- és bársony kötés többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. Bőrkötés remek kivitelen 14 kor. Megrendelheő a szerkesztőnél.**

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután Mert ebben meg van magyarázva az unitárius vallás eredete és fejlődése, az unitárius egyház jogi. a Ismerteti a vallás alapítóit, az egyház oszlopait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbjaink: Ferencz József püspök, báró id Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, lelkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza írta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megírt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számaait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

Az Unitárius Közlöny ez évi 1. számát köszönettel vesszük azoktól, akik nélkülözhetik. Sziveskedjenek beküldeni.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

AVALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSÁK:

TARCSAFALVI ALBERT

GYÖRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 2 korona 44 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 korona 4 f. fizetnek. — Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Meghívó

a Dávid Ferencz Egylet közgyűlésére.

Szeretett és tisztelt egyleti tagok!

Egyházunk Főtanácsával kapcsolatban szoktuk tartani évi közgyűlésünket. A folyó egyleti évben sem mulaszthatjuk el az együvé jövetel és az együtt tanácskozás kedves alkalmatosságát. Közgyűlést fogunk tartani.

Igaz ugyan, hogy bajtársaink közül igen sokan vannak a harctéren. Azt is szomoruan tudjuk, hogy sokan sebeiket gyógyítatják, nem lehetnek velünk. De a kiket nem hívott el a legfelsőbb parancs a harctérre, mi itthon teljesítsük kötelességünket. Sőt pótolnunk kell azokat is, akik a veszélyes, nagy honvédő munkát végezik.

Remélem, hogy a nagy és nehéz idők megedzették lelkünk kitartó erejét. Hiszem, hogy most mindnyájan jobbak, buzgóbbak vagyunk, mint eddig voltunk.

Kérem ezért, sziveskedjenek megjelenni augusztus 28.-án tartandó közgyűlésünkön, melyen Ébert András székelyderzsi lelkész fog felolvasást tartani.

Kérem elnöktársaimat sziveskedjenek a fiókegyletek évi működéséről *jelentésüket* és *számadásukat* beküldeni augusztus 15.-ig.

Fogadják szívélyes üdvözetemet.

Felsőzsuk, 1915. július 25.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán
elnök.

Árkossy P. Lajos

Sz. 1879. Mh. 1915. jul. 22-én.

Nagy vesztesége van ismét a kicsiny unitárius egyháznak és a magyar társadalomnak. Egy rendkívül kedves, rokonszenves, magas műveltségű, jótékony, hasznos és munkás tagja, Árkossy Lajos aránylag igen fiatalon elhunyt július 22-én. A főiskola elvégzése után államvasuti tisztviselő lett. Odaillő szorgalom, pontosság,

kitartás, megbízhatóság és szeretetreméltóság jellemezte egész pályafutása alatt. Az üzletvezetőségénél az igazgató titkára lett, hol a közönséggel való érintkezésben mindenki csak tisztelettel emlegette nevét.

Sajnos, soha sem volt erős szervezete. Buzgósága rendszeren tulvitte a munka megengedett határán. Ezelőtt néhány évvel mint főellenőr, egészségi állapotára való tekintettel, kénytelen volt nyugalomba bocsátását kérni.

Az Unitárius Egyház Főtanácsa felhasználta az alkalmat s a felszabadult erőt megnyerte az egyház számvevőjének. Öröm volt látni, mily pontosan jelenik meg az irodán. Lelkiismeretes munkája kiterjedt minden legcsekélyebb részletre. Társával, Gyulay Árpáddal az egyház pénztára számadásait s azok alapján pénzügyeit éles szemmel tekintették át s aprólékosan megvizsgálva biztosították az egyházat, hogy min-

denek jó rendben vannak. Javasataik, észrevételeik csaknem kivétel nélkül mindig helyesléssel találkoztak.

Sajnosan fogjuk nélkülözni az E. K. Tanácsban jelenlétét és tájékozó felszólalásait.

Nem kisebb ürt hagy a jótékonyaság terén. Ő mindig a leg-

teljesebb készséggel nyitotta meg erszényét, ha közügyet kellett szolgálni. A Dávid Ferenc Egylet válaszmánya egyik legbuzgóbb, pontos tagját, örökös alapítóját vesztette el benne.

Mély fájdalommal emlékezünk a mindig kész, mindig kedves, jó munkatársra és hű barátára.

Családja veszteségét mérlegelni fölötte nehéz. Szeretetreméltó gyöngédsége a szép nagy család kicsinyjét, nagyját magához vonzotta.

Családi életét a gyermekek nem tették változatossá, de fenkölt gondolkozású és nagymíveltségü neje, Wagner Irén tudott pótolni mindent. Oly boldog, békés, egységes és szeretettel himezett házaseletet éltek, amelyben minden boldogságot benne leltek. Több éve tartó szívbaját csak olyan ápolás mellett viselhette leddig is.

Temetésén megnyilatkozott nemcsak a kiterjedt család szeretete, hanem a tisztviselők és a társadalom széles rétegei is.

Ferencz József püspök mondotta koporsójánál a búcsúimát és az utolsó áldást. Nemcsak a szerető főpásztor és rokon, hanem az elhunyt élete mozzanatainak papja is érzékeny meghatottsággal vett búcsút tőle. A sírnál a (Wagner-család sírboltja) Csifó Salamon teol. tanár mondott átérezett búcsúszavakat tisztelt és szeretett jó barátunkhoz. Isten nyugasztalja meg őt, vigasztalja meg hátramaradott övéinek szomorú szívét.

B. Gy.

Világháború.

Győrfi István, Kolozsvár.

Népek csatájának lassú, tizenkét hónapja . . . Egy év, mely máskor oly hamar-mulással szállott el felettünk s most minden napjával meggyötört, minden hónapjában élet-emlékezetes történésekkel lepett meg. Gondolhattuk-é, mertük-é hinni, hogy egy világ ellen közdve évfordulót érünk, évfordulót ünnepelünk úgy, amint ma, a végleges győzelem reményétől felvillanó szemmel, megüljük azt? Év elmúlásának forduló pontjához érkeztünk és nem érezzük az enyészet megverő, lehangoló pusztításának munkáját. Ma nincs időnk a mult idők eseményein elmélyedni, nem álmodozunk révetegen letűnt emlékekről . . . Előre szegzett arcczal jövőbe néz szemünk s minden erőnk a küzdelmes jelen megélésére fordítjuk. Legyen a feledésé a múlt, de van erőnk, van bátorságunk, hogy a jelenben kikúzdjuk jövőnket.

Síráthatnók-é a letűnt hónapokat? Nem tartottuk-é meg, nem hoztúk-é magunkkal, nem éljük-é a jelenben múltunknak minden megmaradandó értékét? Nyugat-kelet-dél sűrű szúronyerdőjének nem volt hatalma felettünk! Szemébe néztünk a sápadt rémnek, az éhhalálnak és kezünkben nem remegett az igazságnak kihúzott

aczéla. Szövetséges barátunk orvúl hátunkba mart és nem kértünk gyáva félelemmel kegyelmet, nem esdekeltük idegen karnak a tamaszát! A nemzet, a magyar, mint egy ember állott az istenítéletes kor vészes viharában és erős és szabad ma is!

Szent hazánknak imádságos szeretése, a szabadság utáni olthatatlan vágy, az igaz, a becsületes életnek megvédése: ezekben csatáztunk a múltban, ezekért áldozunk mindent jelenünkben és akarunk, fogunk diadalmat szerezni a jövőben!

Nézhetnének-e hátra? Akkor is ha gyászával, ha a vesztes fájdalommal oly fájón, oly megsebzőn kísértene is? Adtunk-e eleget, áldoztunk-e mindent? Elértük-e a célt, melyért küzdelemre álltunk, kivívtuk-e szent ügyünknek végső diadalát? Tovább, előre, fel a küzdésre! veszítettünk, szenvedtünk, vérünket életünket felkínáltuk, de megállanunk nem lehet, nem szabad, míg el nem jön a teljes győzelem megszenvedett, kiérdemelt napja!

Véres, romos pusztulásnak képe, ha megrázza szívünket, emeljen fel a tudat, hogy építeni akarunk: a becsületes, szabad életnek új, megbonthatatlan épületét rakjuk össze ember-testeknek élő köveiből! Önző, durva erőszaknak, nemtelen hitszegésnek látása, ha megingatná az erkölcsbe, emberiességbe, életesszémnyekbe vetett hitünket — saját erkölcsi erőnk legyen támaszunk, ön-lelkünk ereje mûtassa az utat, mely magunk meggyőződése árán, ezernyi ellenségünk csúfos vereségéhez viszen. Múló vesztes, pillanatnyi siker el ne csügghessen, el ne ragadjon, nekünk csak egy napot szabad várunk, a napot, mikor büszke örömmel ünnepeljük igaz ügyünknek fényes diadalmát.

Világ csatáknak hosszú tizenkét hónapja: régi, megszokott világunknak elsíratott temetője. Ha ásunk csüggeteg lemondással a romok alá! Tagadjuk el a megújult világot, építsük azt az eseményekhez, a változásokhoz hozzá újult nagy lélekkel. A győzelem a világorradalomban azé, ki újult lélekkel, mint egész ember végzi az új körülmények új feladatát. Ma nem úgy van, mint volt régen! Igaz! De ez nem ok arra, hogy a jövőben jobban ne legyen, mint a siralmas jelenben.

A változások újszerűsége, ha meglepő is, ha olykor fájdalmas is, de nem esetleges. Megújulás az élet törvénye. Éjjélre új hajnal virrad, minden mélység alatt újabb mélység nyílik fel.

Annyi végleges megállapítás, annyi szentségnek tartott tény, ma értékét veszítette s a pusztá emlék lomtárba került! Bántó lehet sokaknak, de ki megérti, hogy az állandóság nem valóság, csupán fokozati megkülönböztetés, az könnyen megbékül és kitaró akarással az új világ urává küzdi fel magát.

Pillanatra sem szabad felednünk: az új világban, új Magyarországnak kell vezetnie s ez országnak most küzdő harcosa, majdan szorgalmas munkása kell, hogy legyen minden magyar! Nekünk, kik ma élünk, ha mindent, áldozás, ha nélkülözés, ha vér-kereszt-

ség árán is, de meg kell mutatnunk: élő, testesült próféciái vagyunk egy eljövendő keresztényebb, emberibb kornak.

Ne sirassuk a múltat, hadd legyen az a feledés: a jövő, a diadalmas élet csak a miénk lehet! „Mi megszenvedtük immár a múltat s jövődöt!”

Sárosi ítélőmester átka.

(Erdélyi regősének.)

— Irta: Hangay Sándor.

Diák fogj pennát! Testamentom készül:
Sírba görnyesztve késői vénségtől
Az *Egy Istennek* rendeletje folytán,
Igy történjék a szőkefalvi* portán!

Alul kezdtem. A sors magasra vitt.
Láttam az élet mély hullámaít.
Gyöngé hajómat táncoltatta ár . . .
És most, mikor a Vég nagy útja vár,
Megemlékezve Rólad Istenem,
— Ki mutattad a messzi célt nekem, —
Lelkem kezébe nyújtom át. Fogadd!
S javaimat, a földi barmokat:
Kincset, jószágot, hívságos hatalmat,
Mikkel megáldott végtelen hatalmad,
Tized részében, im Te rád hagyom.
Legyen egyházi, megszentelt vagyon
S ki megbojgatná, sújtsa szörnyű átok!

(Hideg borzasztja az írónakot.
Az este már az ablakon dalol . . .
De szól az úr és szánt tovább a toll.)

Tömlöcfenéken vasbilincsbe verve,
Ott sem hagyott el végtelen kegyelme,

* A kisküküllőmegyei szőkefalvi kastély mondája, hogy kissárosi Sárosi János, buzgó unitárius ítélőmester, tanácsúr, ki élete végén a Rákóci-féle fölkelés kezdetén Gyulafehérvárt, majd Szebenben ártatlanul fogságot szenvedett, végrendeletében javainak tizedét átok alatt a szőkefalvi unitárius egyháznak hagyta. Ilona leánya V. Daniel Péterhez, a híres unitárius főgondnokhoz ment férjhez, aki a tizedet pontosan kiadta, de ennek halála után, leánya, Daniel Zsófia, férje, gr. Haller János gubernator kedvéért áttért katolikusnak s a szőkefalvi templomot az unitáriusoktól a tizeddel együtt elvette. Ezóta a kastély gazdái mind szerencsétlenek és Sárosi lelke időnként éjszaka kísérteni jár a kastélyba.

Rebellishírből mosta ki nevem . . .
Mint főntebb van, azonkép rendelem
Itélőmester, én Sárosi János.

(A gyertya fénye füstös már, homályos
S mire az ágyhoz a bús este lép,
A papiroson készen a pecsét.
Még csak az ANNO-t kanyarítják rája.
Szipákolva ég a beteg pipája.
Majd csend. A tajték a padlóra hull . . .
És tört szemekkel fekszik ott az úr.
Diák zokog . . . A pap imát rebeg.
Sóhajtás járja át a termeket,
Szuette bútor nyög, ropog, jajog,
A holdvilág kísértetin ragyog,
S az éjszaka, míg mindent gyászba von,
Kutya vonít a tágas udvaron . . .)

* * *

A nagy teremben, gyászkeretben állva,
Ráncos homlokkal néz a vén szobába
Itélőmester, vén Sárosi János.
A kúriakert ékesen virágos.
Kék orgonától hajlik minden ág.
Ragyog, ragyog a szépséges világ!

S az *Egy Istennek* templomtornya csendül
És beköszönt az ablakon keresztül.

A ráncos homlok, mintha elsimulna
A képre, mintha áhítat borulna
S a szája, mintha bús mosolygás szállna,
Mikor felzendül a harang imája.

* * *

Ezüst porfelhőt hajt a messzi szél . . .
Staféta későn a kastélyba ér.
Tajték habzik a ló izzadt farán.
Kopogtatnak a felház ajtaján.

Ifjú asszonynak szive ver, remeg,
Felsír álmában a kicsiny gyerek.

Ruhát kap fel. A nagy szobába fut.
Asszonycseléd, kinyítja a kaput.
Karos gyertyán felgyúlad esti fény.
Könnyfátyol ül két csillogó szemén.

Szive táncol a könnyű ing alatt.
Reszket kezében a papirdarab.

„Szerelmes párom, gyönyörű virágom!
Kelt ez irásom messzi Budaváron,
Gerlemadár benn minden néma szó,
Szivedbe szálló, hozzád szárnyaló.
Szálljon szivedbe turbékolva lágyan,
Szeress, szeress én gyöngé ifjú párom!

Magas portán íródik e levél,
A válaszod élet, vagy szemfedél.
Kicsiny fiunknak nagyság, hatalom,
— Szeresd fiunkat, édes angyalom!
Császár kegye, mint nap ragyog le rám,
De feleségem Daniel leány,
Ki nagyapjáért szálka itt a szembe.
— Szép asszonyom, ne légy a célnál gyenge.
Minden keresztyén egy Istent imád,
Pápista hit szent üdvét hinti rád . . .
Gubernátorság hull bérül élém . . .“

Kicsordul a könny mind a két szemén.
Betük vágtatva futnak, kavarognak.
A gyertyalángok sercegeve lobognak.
Árnyék fonódik más árnyék nyomán
S a holt nagypapa ráncos homlokán
Lüktetve, kéklőn az erek dagadnak.
Szemébe láng gyúl és az ős falaknak
Sóhajtásuk kel . . . a harang megkondul
Nyögés hallatszik a templomtoronybul
És néz rémítőn — éjkeretje gyászos —
Itélőmester, holt Sárosi János . . .

De ott, de ott az ágyas ház ölen,
Felsír ijedten alvó csöpp legény.
S kísért a szó, a messzi ajkakon:
Szeresd fiunkat édes angyalom!

*
*
Pápista lett a templom és a hit.
Szentek lepték el sápadt falait,
De éjten-éjt, ha felragyog a hold,
Harangja kondul.

Nem tudják, ki volt,
Ki húzta meg a kötelet titokba?
— És mért recseg a padló csikorogva
A kastélyban, ha már ringatja álmot?

Ifjú asszony hánykódik a párnákon.
Csókos ajkáról lehervadt a csók.

... Lépések döngnek, messzecsattogók.

Sikítana. De nem tud. Ajka zárva.

... Csikordul, nyílik tölgyfaajtók zárja.

De férje, mint a holt alszik, nem ébred.
Áll az ágyánál szótalán kísértet.
Bilincs a lábán, béklyó két kezén
S lidérccláng izzik éjsötét szemén.

A hold ragyog. Elönti a szobát.
Kegyetlen kínzó bánat zokog át.
Tekintete az asszonyra tapad.
Csördül kezén a vasbilincs-darab.

És kimutat, a templom merre áll.
Veri mellét nagy hófehér szakál.
Majd újra mozdul összeláncolt karja
S a levélkamra ajtaját mutatja.

Gyerek szepeg ... az álma rossz lehet.
Csontkéz állítja meg a kis szívet.
Fürgén szeretne verni, elakad
Csördül, csörög bilincsen a lakat.

* * *

Temetnek egyre. Zeng a kis harang.
Csak Sárosi nem nyughatik alatt.
Gyerekkoporsót visz sötét szekér ...
Ima, könyörgés itten mit sem ér!
A néma átok, átoknak maradt.

Repülnek évek, mint a madarak,
De boldogság nem ver tanyát soha,
Mindenkit elvisz Szent Mihály lova.

Matróna sír a néptelen szobákba'.
Ezüstöt szőtt a bánat éjhajába.
Ablakja a bús kriptaházra néz.
Az élete sírás és szenvedés.
Pennát fog egyszer és megadreszálja
Öreg betűkkel át a más világra :

„Miért nem sújtott engem vétkemért?
Kegyetlen átka engem mért nem ért?
Ártatlan élet égre felkiáltson!
Isten ne hagyja, hogy nyugtot találjon.“

Kezéből itt a toll hanyatt esik.
Lecsukja könnytől fáradt szemeit
S míg lelke száll a nagy, nagy éjszakába,
A falról sápadt arccal néz le rája
Ítéző-mester, holt Sárosi János . . .

* * *

És éjenkint az ég, ha holdvilágos,
Bilincs csördül . . . Csikordul régi zár.
Nyögő lélek a vén szobákba' jár.
Szuette bútor sír, kopog jajog . . .
Megmozdulnak a székek, asztalok.
Pápista templom tornya reng, remeg.
Harang ijeszti alvó szenteket
S az éjszaka, míg mindent gyászba von,
Kutya vonít a holdas udvaron.

Unitárius Főiskolai Tanulók Otthona Budapesten.

Ilyenforma címe lesz annak az otthonnak, amit a budapesti unitárius egyházközség Koháry-utcai palotájában f. évi szeptember hó 1-én nyit meg a fővárosi felsőbb intézetekbe járó unitárius vallású tanulók számára. Egyelőre szerény keretek között 3—4 tanuló kap a *Dávid Ferenc Iffjusági Kör* helyiségében ingyen lakást, fűtést és világítást. Közelebbi részletekről budapesti lelkész afia szívesen ad tájékoztatást V., Koháry-u. 4. sz. Azt hiszem unitárius afiai örömmel fogadják a budapesti egyházközség nemes elhatározását és rajta lesznek, hogy ezt a legújabb intézményünket szíves érdeklődésükkel és adományaikkal nemsokára *internatussá* fejlesszék.

Az Otthon fontosságát nem szükséges bővebben magyarázgatnom. Hiszen egyházunk, amely a középfokú iskolázásért olyan szép áldozatot hoz, csak akkor végez teljes munkát, ha tanulóinkat a főiskolai évek alatt is igyekszik megtartani s még erősebb kötelekkel magához fűzni. Ez a gondolat vezette a duna-tiszamenti egyházkört is, amikor a f. évi július hó 4-én Polgárdiban tartott közgyűléséből felterjesztésben kérte az Otthon javára az E. Főtanács támogatását.

A közgyűlés tagjai és polgárdii hiveink már össze is adtak egy kis összeget „*Józan Miklós-alapítvány*“ címen. Ezen a módon

is kedvessé és emlékezetessé akarván tenni budapesti esperes-lelkész afiának lelkében azt a napot, amelyen lelkészi szolgálatának 25. évfordulóját ünnepelte. Messzehallatszó ünneplés helyett a szeretet fillérei őrizték meg örökre nevét Józan Miklósnak abban az Otthonban, amelynek felvirágoztatása is szerető szívvel való ápolgatása az ő kötelessége is leendő. Tudjuk róla, hogy édes lesz neki az új kötelesség. Adja Isten, hogy az első jutalmat 40. évi szolgálata évében kedves emlékei között jó egészségben maga adhassa ki az alapítványból. Hálás köszönettel nyugtázom az alapítványra készpénzben tett adományokat: Gömör Károly 50 kor., Telman Sándor 10 kor., Barabás István 20 kor., Kreiner Sándor 20 kor., Szilágyi Tamás 5 kor., Takács János 20 kor., Horváth Vendel 2 kor., Berki János 10 kor., Császár János 20 kor., Berki István 1 kor., Kalocsa Péter 10 kor., Kalocsa János 2 kor., Császár József 12 kor., Juhos Ferenc 2 kor., Tóth János 3 kor., Berki Ferenc 10 kor., Kincses László 10 kor., Kincses Lászlóné 10 kor., Boros Áron 20 kor., Orbán Lajos 10 kor., N. N. 5 kor. Közgyűlés után: Barabás Istvánné 20 kor., Kovács József 60 kor., Unitárius egyházközség Hódmezővásárhely 30 korona. Összesen: 360 korona.

Az alapítványt f. évi október hó 1-ig alólírott kezeli. Adományokat arra köszönettel vesz és nyugtáz. Október 1-én túl a budapesti egyházközségnek számolok el, mint az alapítvány kezelőjének.

Jubiláns afiát sürgönyön üdvözölte Ferencz József püspök, dr. Bedő Albert gondnok, özv. Percelné, Ujvári László és családja, Hadházy Sándor és dr. Gál Kelemen.

Polgárdii hiveink jó szívvel látták a közgyűlés tagjait, akik istentisztelet után — amelyen Kincses László füzesgyarmati lelkész és újonnan választott közügyigazgató predikált s Boros Áron hódmezővásárhelyi tanító énekelt — gyorsan letárgyalták az egyes pontokat.

Hódmezővásárhely.

Barabás István
lelkész.

A budapesti Otthont a főiskolai oktatásügynek ezt a legifjabb ápolóját szeretnők az Unitárius Közlöny olvasói szívéhez varrni, hogy gondoljanak rá, segítsék életerőhöz. Akár önálló alapítványt tegyenek, akár a Józan Miklós-alapítványt gyarapítják, jó szolgálatot tesznek. Kolozsvárt a főiskola ad otthont, mintegy 20 egyetemi ifjúnak s a D. F. E. ifjúsági köre ápolta 50–60 egyetemi ifjú között az együttérzést az utóbbi évekig. Reméljük, hogy ha a kollégium felszabadul, itt is újból egyesülnek. Az utolsó fonalszálat Simándi Tamás, mint könyvtárnokunk tartotta kezében. Most az ifjúsági könyvtár is zárva. Egyletünk a budapesti Otthont is el fogja látni egy kis kézi könyvtárral.

— Tudósítások a nagy világháboruban résztvevőkről. —

87. **Dr. Barabás Zoltán**, a Stefánia gyermekkórház orvosa, a halálfejes 82. vitéz székely ezredbe tartozott, de innen Przemyslbe a vasutas ezredhez vezényelték. Itt van már csaknem egy éve három ostromot állott ki, egy pár nap híján 2 és fél hónap muszka fogságba került fizetést ezektől egy, (félért se, kosztot rosszat és keveset, de munkát a rogyásig kapott. A 3-ik helyőrségi kórház fertőző osztálya főorvosává tették. Itt megkapta a kiütéses typhust, 5 hétig feküdt, haja meggyérült és megszőrkült. Przemysl visszafoglalásával ismét szabaddá leti. Itt írta a »foltos typhus«-ról azt a cikket, melyet a »Gyógyászat« 27. számában, dr. Schächter egyet. tanár és szerkesztő, vezetőhelyen, a következő sorok mellett közöl:

»Utólag szerencsésnek mondható az a helyzet, melyben mai közleményünk szerzője volt, ki súlyos kiütéses typhus-betegeit a változó hadiszerencse különféle viszonyai között kezelhette és észlelhette. Przemyslnek a neve amugy is összeforrott ennek a háborúnak emiékével, és ehhez az emlékhöz elválaszthatatlanul hozzákapcsolódik majd annak a magyar orvosnak a nehéz munkája, kit még a győzelmes ellenség sem háborított veszedelmes munkájában, a kiütéses typhus-betegek gondozásában. És irigylendő kartársunk jó idegzete is, mely megengedte neki, hogy a nehéz idők közepett is ébren, maradjon tudományos érdeklődése és nyugodt maradjon keze, mely az észlelések eredményeit még papírra is vetette. Az eddig megjelent észlelések között a legérdekesebbek egyike a mai közlemény.« stb.

88. **Máié Béla**, a második huszárezred önkéntes harcosa,

az északi harctéren a téli hadjáratban szerzett súlyos betegsége következtében 20 éves korában Bágyonban f. hó 14-én elhunyt.

»Ama naptól fogva, melyen megparancsolta a Király: kösd fel oldaladra fegyvered erős vitéz, bátorítsd meg magadat és emberkedjünk a mi nemzetségünkért és városaiért és adnunk kell életünket a mi atyjánkfiaiért és cselekedjék az Ur, amint tetszik ott künn, hol fegyver pusztít és halál vagyon, nem féltem, hogy valamit ártson nekem az ember. De az éjszakák bántalmamra voltak és az én erőm elszakadozott és közelgettek az én napjaim, hogy meghaljak és kértem az apámat, ha kedves vagyok te előtted, cselekedd azt a jótéteményt és hivséget és tess el engemet az én szülőtte földemen«. »Ne féljete azoktól, kik a testet ölik meg«. »Én élek és ti is éltek«.

A megboldogultnak portestét július 16-án d. u. 3 órakor adták át az önfeláldozásig szeretett anyaföldnek Bágyonban az unitárius egyház szertartása után. Emléke legyen áldott és példaadó a hazaszereire! Gyászolják Máté Sándor és neje Duna Mariska, bánatos szülők; Máté Endre, testvére; Korokna Lajos, mostoha testvére.

89. Aranyosrákosi katonák: Bíró Sámuel, a 9-ik honvéd huszárezred altisztje. A mozgósítás első napjaiban elszólította őt is a haza hívó szava s a legelső menetszázaddal indult Galicia felé... »Már azt hittük, hogy Moszkváig meg sem állunk, mert ellenséget sehol sem lehetett látni — mondta. Egyszer azonban — ekkor már orosz földön — tizszeres tulerővel álltunk szemben. Semmi fedezetünk nem volt. Az orosz várt bennünket: gyalogsággal, ágyúkkal, betonfedezékekkel és — doni kozákokkal. Mi a falu egyik szélén; ők a másikon. Rohamra mentünk és — bár sok bajtársunk élete árán, de sikerült kiűznünk őket s a győzelem a miénk volt!«... De végzete őt is utolérte: miután egy kozák tisztet a másvilágra küldött, hat bajtársával közrefogták a kozákok s míg társai halva maradtak a csataterén, ő megmenekült — őt sebből vérezve. Lándzsaszurások érték: a szemén, homlokán; a harmadik a vállán ment be és a lapockáján jött ki; a hónalján és még ekkor is küzdött, de már ereje kezdte cserben hagyni. Menekülni volt kénytelen és ekkor kapta a legnagyobb sebet: srappell-szilánk érte a fején... Eszméletlen állapotban vitték be a lebergi kórházba, ahonnan 3 hét után Szolnokra szállították. Itt volt négy hónapig, mialatt sebei részben begyógyultak. Egy hónapi szabadság után visszakerült Marosvásárhelyre és nagypénteken ismét ki a harctérre. Most — amint írja — pihenés nélkül hajtják a muszkát Galiciából kifelé.

Báló Domokos, szintén a 9-ik honvéd huszárezredben szolgált és egy roham alkalmával vagy elfogták a kozákok, vagy pedig egy mocsárba szorították bele. A Vörös Kereszt tudósítása

szerint orosz fogoly és már pénzt is küldtek neki hazulról, de ő soha életjelt nem adott magáról.

Fodor Albert, a 21-ik honvéd gyalogezred altisztje, aug. 25-én d. u. 4—5 óra között a lábán kapott egy súlyos sebet és eszméletlen állapotban feküdt másnap reggelig. Ekkor magához térve lecsuszott a Visztula partjához és ott elrejtőzött a nád között, mivel e terület már az oroszoké volt. Hogy azután mi lett vele, nem lehet tudni: vagy orosz fogoly, vagy pedig elvérzett.

Fodor György, mint a 21-ik honvéd gyalogezred közlegénye ment ki a harctérre és egy sikeres felderítő szolgálata után, amikor is sok oroszot elfogtak Uzsoknál: tizedessé léptették elő és a vitézségi érem I. o.-val tüntették ki.

Fodor Lőrinc, a 21-ik honvéd gyalogezred katonája. Kétszer sebesült meg: először a karján, majd ismét visszakerülve, a lábán kapott oly súlyos sebet, hogy egy évre szabadságot kellett.

Fejér János, Pető Máté és Béres Ambrus egy gépfegyver osztagnál szolgáltak és mindhárman orosz fogságba kerültek.

Létay Domokos, mint az 50-ik gyalogezred altisztje harcolt a szerbek ellen és előadása szerint egy — reánk nézve szerencsétlenül végződött — ütközet után, mikor menekült, a kóromsötét éjszakában: beesett egy hegyszakadékba. Szerencséjére egy gyökérben megakadt a lába és ott függött fejjel lefelé másnap délutánig, amikor reáakadtak a szanitécek és kimentették kinos helyzetéből. Először a nagyenyedi kórházban feküdt; onnan áttették Kolozsvárra, de már itt sem lehetett rajta segíteni: bal lábára teljesen nyomorékon szabadságotáltak.

Létay Pál, a 2-ik huszárezred közlegénye teljesít katonai szolgálatot. Galiciából írt haza egy költeményt édesanyjához — melyet lapunk is közölt — s melyben megjósolta, hogy hazatér valaha. Haza is tért, de sebesülten és sokáig feküdt az unitárius gimnázium kórházában s felgyógyulása után most ismét Galiciában van. Mindkettő a szerencsétlen véget ért Létay Balázs testvére.

Pető Lajos, mint a 2-ik huszárezred káplárja harcolt először Bukovinában, Galiciában, majd később Hindenburg seregéhez került és ott élte át a téli szenvedésekkel kapcsolatos csatákat Varsó körül, mignem hastifuszával egy németországi kórházba került. Innen Sátoraljaihelyre hozták és felgyógyulása után most szabadságon van testvéreinél. Kapitánya előléptetésre és kitüntetésre terjesztette föl.

Biró Lajos, Borbély József, Csipkés Domokos, Gombási István és Daczó István kezdettől fogva az északi harctéren vannak, mint a 2-ik huszárezred katonái és — amint írják — sem a dermesztő hideg, sem pedig az ellenség golyója nem uralkodhatnak még eddig rajtuk.

Vagyas Ferenc, a fiatal, 21 éves gyermek, a mazuri tavaknál harcolt, amíg egy golyó karján őt is el nem találta. De szerencsétlenül, mert éppen könyökben szakította fel három helyen és december óta van a tordai kórházban, ahol minden igyekezet dacára sem lehetett már meggyógyítani: fél karjára béna lett.

Fodor Dénes és Sámuel, az 50-ik gyalogezred közlegényei, az északi harctéren orosz fogságba kerültek.

Ifj. Fodor Balázs, először a szerbek ellen harcolt, majd felkerült az északi harctérre, ahonnan már 6 hónap óta nem adott életjelt magáról.

Komjászegi Pál, az 50-ik gyalogezredben szolgált. Sokáig nem adott hírt hogyléte felől aggódó szülőinek, míg egyszer csak megérkezett a kedves, várva-várt tábori lap, melyen tudatja, hogy még él és egészséges. Ez azonban az első és utolsó is volt, mert — amint egyik barátja írta — ellenséges ágyugolyó derékon kettészakította.

Bajka András, Zsána János és Gábor, az 50-ik gyalogezred katonáival harcoltak északon, mignem az első ellenséges golyótól találva, holtan rogyott össze; a két utóbbi pedig fogságba került.

Daczó Balázs és Mihály, a szerbek ellen küzdöttek és amint legutóbb írták: jól érzik magukat, mert ott csend és nyugalom honol.

Daczó Szigmond és Imre, két testvér, kik közül az ifjabb önként állt be katonának a mozgósításkor. A 82-ik gyalogezred katonáival vitték ki őket, mint közlegényeket, de az utóbbit — aki jelenleg szabadságon van vitéz és bátor magatartásáért káplárrá léptették elő és kitüntetésre terjesztették föl.

Gombási Sámuel és Kovács Dénes, ők is a vitéz székely ezred legényeivel indultak a muszkák ellen, de a végzet hamar utolérte őket is: egy heves roham alkalmával mindketten életüket veszítették. **ASI.**

90. **A Tanka-fiúk.** Tanka Gyula (21 éves) 23-ik cs. és kir. vadászszázalaj önkéntes tizedese (medikus), május 4-től az északi harctéren van. Tanka Károly (19 éves), 21. honvéd gyalogezredbeli önkéntes tizedes — kiképzés alatt áll. Mindketten Tanka Sándor, m. kir. állategészségügyi felügyelő fiai.

91. **Patakfalvi Károly.** Kolozsvári kollégiumunk egyik kitünő tornásza, legjobb súlydobója, azok közé tartozott, akik az iskola megnyitása után mindjárt az első napokban önként elmentek a háboruba. Kiképezetvéen, már június közepétől kezdve az északi harctéren küzd, mint a vitéz 22-ik székely honvédezred hadapródja. Részt vett az Oroszország felé tett nagy előnyomulás számos harcában.

92. **Mózsai a golyóbisra bizza magát.** A podberezi éjjeli harc virradatján őt 82-es bakával találkoztam:

— Hogyan szabadultak meg? — kérdeztem zetelaki Ilyés szakaszvezetőt, akit még a télen, a Kárpátok közt ismertem meg. A szakaszvezető egyik bakára mutatott.

— Mózsi hozott ki! Az ő szavára vágtunk neki...

Nézek Mózsira: a karja föl van kötve, a ruhája véres.

— Hogy történt a dolog?

— Tengernyi muszka fogta körül a helyet, ahol a zászlóaljunk állott, lövöldöztek reánk mindenfelől. A kapitányunk azt mondja: No fiuk, mind fogságba esünk, nincsen innen szabadulás... Mózsi visszafeleli: »Már kapitány ur, én megpróbálom a szabadulást. Én a golyóbisra bízom magamat...« Azzal csuszni kezd a muszkák felé. Mi is hárman-négyen kedvet kapunk. A sötétben mászunk, hengergünk, bujkálunk, végre elérjük a muszkák léniaját, ott szuronyra kapunk és átverekedjük magunkat... Lőttek a muszkák utánunk is, de csak Mózsinak találták el a karját.

Nézek Mózsira: szerényen mosolyog és a véres kötését tapogatja.

— Hovavaló vagy? — kérdezem.

— Udvarhelyszéki, városfalvi. **Vas Mózes** a becsületes nevem...

Hát tudják meg Városfalván, hogy falusfélük: Vas Mózes inkább bizta magát a golyóbisra, mint a muszka-rabság kenyerére.

Naplómból: **Pap, D.**

Kérés. Szülőket, rokonokat és ismerősöket kérünk, értesítsék lapunk szerkesztőjét, ha »ami katonánk« közül valaki Kolozsvárra kerül gyógykezelés alá. Azonnal meglátogatjuk és igyekezni fogunk támogatásban részesíteni. Ahol lelkészünk van, ott a lelkész fogadja szívesen az értesítést.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Berde Mózsa születésének 100-ik évfordulójára folyó évi decemberben a két főgymnasiumban ünnepséget fognak rendezni a jöltevők ünnepélye keretében. A nagy alapító iránt a kis diákok és a meglett férfiak együtt is, vajjon leírhatják-e a neki kijáró kegyeletet?

A **jöltevők emlékünnepeleyn** megjelent beszédekét összegyűjtve egy kötetben ki fogja adni az E. K.

Tanács az ifjúság okulására, az érdem méltatására és a buzgóság fokozására.

Dr. Kiss Elek, aki két évet tanult Oxfordban az unitárius teológián, szerencsésen hazaérkezett julius közepére. A világháború miatt nem csekély baja volt a múlt évben, de miután az intézet jót állott érette, folytathatta tanulmányait egészen májusig, a Lusitania

elsülyedéséig. Ekkor őt is internálták az ellenséges országok alattvalóival együtt. Hat hétre terjedt a nem éppen kedves szabadságvesztés. Ferencz József püspök úr dr. Carpenterhez fordult Kiss érdekében, hogy mint papjelöltet kérje ki. Dr. Carpenter egy orsz. képviselőhöz fordult s a mi kedves Hankinsonunk megbecsülhetetlen segítségével nemcsak szabadlábra helyezték, de haza is bocsátották. Hollandián keresztül nagyobb baj nélkül szerencsésen megérkezett jó egészségben. Nemsokára lelkeszi állásban fogjuk őt üdvözölni. Addig is fogadjon el tőlünk egy meleg Istenhozottat!

Dr. Carpenter, a magyar unitárius egyház Főtanácsának tiszteletbeli tagja, kire a Dávid Ferenc emlékszinat tagjai híven emlékeznek, megvált a Manchester Collegetől. Volt tanítványai kedves emlékiratot nyújtottak át a távozó jeles férfinak neveik aláírásával. A távozó nemcsak jeles tanár és mindenre kész igazgató volt, hanem jó és hű barátja az ifjúságnak. Háza minden második vasárnap nyitva volt a tanulók előtt, hol kedves és szeretetreméltó, mívelt nejevel egész délután vendége volt 10—12 tanítványa, kiknek rendszeren a keleti bölcsekről olvasott föl s azután bizalmasan elbeszélgetett az új tudományos teológiai kérdésekről.

Dr. Carpenter értékes és szép beszédét az emlékszinat könyve és az Unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután, közölte.

Búcsút vesz volt tanítványaitól juniusban kelt levelében, mely a nagyszámu magyar tanítványoknak is szól. Örömmel gondol a

tanító és tanítvány közötti barátságra és elismerését nyilvánítja a megpróbáltatások idején nyújtott segítségért.

Új papok fölszentelése. Az augusztusi Főtanácson Kolozsvárt 25-nél több új papot fognak fölszentelni. Az összes papságnak majdnem a negyedrészt. Szép fölvonulás lesz!

A nevelésügyi bizottság állandó előadót választott dr. Gál Kelemen igazgató személyében. Az E. K. Tanács a választást megerősítette.

Sinczky Julia a kolozsvári nőképezde gyakorló iskolai tanítója hosszas szenvedés után meghalt július 28-án. 31 évig végezte elemi tanítói munkáját fokozódó szorgalommal, nagy sikerrel, miért fokról-fokra haladott az elismerésben és szeretetben. Előbb Mocson, majd Kolozson, végül Kolozsvárt 10—10 évet. Mintájuk volt a képezdei tanítónőknek és hasonlóknak. Temetésén nagy részvét nyilvánult iránta. Koporsója mellett dr. Boros György főjegyző mondott beszédet és imát a néhai óhajására, a sírnál Pálmai Lenke, az igazgatónő mondott búcsubeszédet. Mindenikből a nagy megbecsülés, szeretet és mély fájdalom nézett ki. A Dávid Ferenc Egylet szorgalmas és értékes választmányi tagját veszítette el benne.

A Berde Mózsza tanári jutalomra a kollegiumi igazgatóság egyhangulag dr. Barabás Ábelt ajánlotta föl s az E. K. Tanács szavazata is rá esett. A hűséges munkásság jutalmát az árva kis fiú fogja élvezni. Az ő javára árvaszékileg fog kezelteni.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSÁK:

TARCSAFALVI ALBERT

GYÖRFI ISTVÁN

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról	145	Sincky Julia koporsója mellett. Dr.	
80 év Krisztus szellemében. Percelné Kozma Flóra	146	Boros György	151
Ferencz József püspök születése		A mi katonáink	153
80 éves jubileumán. Dr. Boros		Angolországi utamról. Dr. Kiss Elek	164
György	148	Irodalom	165
		Egyházi és iskolai mozgalmak . .	166

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatású állandó ajándék az imakönyv, **SZIVEMET HOZZÁDEMELEM**, írta dr. Boros György, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbőség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany címmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K.** Bőrkötés arany-széllel (barna, sötétkék, fekete) 6K. Fehér csont, selyem- és bársony kötés többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.

Minden unitáriusnak szól, de aki az unitáriusokról akar szólni, az sem nélkülözheti ezt a könyvet: Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután. Mert ebben meg van magyarázva az unitárius vallás eredete és fejlődése, az unitárius egyház jogi. a Ismerteti a vallás alapítóit, az egyház oszlopaait. 400 esztendő nevezetes gondolatai és a négyszáz esztendő, a XIX-ik század értékes alkotásai, mint tiszta tükörből ragyognak vissza ránk ebből a könyvből. Irták legjobbaink: Ferencz József püspök, báró id. Daniel Gábor, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor v. b. t. t. főgondnokok, dr. Borbély Ferenc, dr. Borbély István, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Kiss Sándor, Pap Mózes, Szinte Gábor, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly tanárok, Ielkészek és Percelné Kozma Flóra. A 200 nagy 8-rét oldalra terjedő könyv ára 3 K., 5 példány postai költségét fizeti a kiadó Dávid Ferenc-Egylet.

Dávid Ferenc képes életrajza írta Pap Domokos. kiadta a Dávid Ferenc Egylet. A csinos kis mű könnyen áttekinthető szépen megirt életrajza a dévai mártirnak. Ára 50 fillér, postán küldve 58 f.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt, mert minden unitáriusról meg fog emlékezni, Nagyon becses foglalatja a székely vitézségnek!

Ha legalább 5-ön egyszerre rendelik meg s egy-egy koronát, összesen 5 koronát egyszerre beküldenek, az Unitárius Közlöny háborus számaait egész évben egy csomagban egy névre megküldjük.

Az Unitárius Közlöny régi számaiból 12 drbot 40 fillérért, 100 darabot 2 koronáért küldünk meg.

Az Unitárius Közlöny ez évi 1. számát köszönettel vesszük azoktól, akik nélkülözhetik. Sziveskedjenek beküldeni.
